

not only common characteristics (gender, age, profession, education, social status, role in society), but also has a unique specific characteristics that define and reflect the nature and degree of public danger.

The article states the results of the survey during 2012 - 2014 among men and women convicted to imprisonment and penitentiary. Socio-demographic data afforded ground for to the conclusion that with increasing of age of persons, both male and female, there is a growth of quantitative indicator of parole; poor level of family relations and social status relatives of convicts can affect the increase in negative deadadaptation processes and increase social and ethic degradation, the emergence of repeated offence; alarming high rates of health conditions of female prisoners as HIV-infected, caused by drug addiction, and tuberculosis infected individuals are present. Respondents also confirmed that among men and women, who serve their sentences, the largest group consists of persons convicted of crimes against life and health of the person and crimes against property and traffic of drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors and other crimes against public health, which is directly related to the increase of marginal population, unemployed, and homeless, especially among refugees, youth and adolescents. Respondents serving various sentences of imprisonment, however, most of the prisoners convicted to a short term. Foremost, this fact is determined by reorientation of the criminal justice towards persons convicted for the first time and penalties that are not associated with long terms of imprisonment. Therefore, the implementation of legal interest of convicted inherent in the vast majority of cases are those who sentenced to a short-term imprisonment. Moreover, real existence of problems are associated with occupation (including procedures for obtaining feature of the employment of convicts), training convicts (depends on the overall economic condition of society) and the absence of legislative criteria on which we can conclude corrective reformation of convicted in penitentiary facility are set. It rises applying of different approaches to parole among business administration of penal institutions and courts.

Key words: personality of offender, parole.

УДК 343.368

А. А. ТЕРТИЧНА

РОДОВИЙ ТА БЕЗПОСЕРЕДНІЙ ОБ'ЄКТИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 382 КК УКРАЇНИ

Визначено родового та безпосереднього об'єктів складу злочину, передбаченого статтею 382 КК України. У статті розглядаються проблеми родового об'єкта злочинів проти правосуддя і пов'язаної з цим проблеми назви Розділу

© ТЕРТИЧНА Анастасія Андріївна – аспірантка юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

XVIII Особливої частини КК України. У роботі систематизовано наукові підходи щодо розуміння безпосереднього об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 382 КК України.

Ключові слова: злочини проти правосуддя, невиконання судового рішення, безпосередній об'єкт.

Тертичная А. А. Родовой и непосредственный объекты состава преступления, предусмотренного статьей 382 УК Украины

Определено родового и непосредственного объектов преступления, предусмотренного статьей 382 УК Украины. В статье рассматриваются проблемы родового объекта преступлений против правосудия и связанной с этим проблемы названия раздела XVIII Особенной части УК Украины. В работе систематизированы научные подходы к пониманию непосредственного объекта состава преступления, предусмотренного ст. 382 УК Украины.

Ключевые слова: преступления против правосудия, невыполнение судебного решения, непосредственный объект.

Tertychna Anastasia. Generic and direct objects of the offence under article 382 of the Ukrainian criminal code

The article is devoted to the definition of generic and direct objects of the offence under article 382 of the Criminal Code of Ukraine. The article deals with the problems generic object crimes against justice and related problems titles Chapter XVIII of the Criminal Code of Ukraine. In the paper are systematized scientific approaches to understanding the direct object of the offense under art. 382 of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: crimes against justice, default of court decision, direct object.

Протягом останніх десятиріч у теорії кримінального права переважала концепція (теорія) «об'єкт злочину-суспільні відносини». У вітчизняній науці кримінального права з критикою концепції суспільних відносин як об'єкта злочину виступили, зокрема П.С. Матишевський, Є.В. Фесенко, С.Б. Гавриш. П.С. Матишевський і Є.В. Фесенко обґрунтовували тезу про те, що об'єктом як елементом складу злочину є «цінності, що охороняються кримінальним законом, проти яких спрямоване злочинне діяння і яким воно може заподіяти або спричиняє шкоду»¹.

Основними аргументами концепції «об'єкт злочину – соціальні цінності» є те, що вона відповідає Конституції України, враховує інтереси категорії «приватного» у сфері соціального життя та містить широкий спектр соціальних цінностей, на які посягають злочинні діяння. Такі аргументи ми сприймаємо та вважаємо цю концепцію

найбільш вдалою для розкриття специфіки змісту об'єкта злочину, передбаченого ст. 382 КК України.

Відповідно до класифікації об'єктів «по вертикалі» в науковій літературі виділяють загальний, родовий та безпосередній об'єкт². Характеризуючи «вертикальну» класифікацію, П.С. Матишевський та Є.В. Фесенко зазначають, що загальний об'єкт (яким вважалась вся сукупність суспільних відносин, що охороняються кримінальним законом) не може бути об'єктом як елементом складу злочину – по суті, це є об'єкт кримінально-правової охорони, який не слід ототожнювати з поняттям об'єкта злочину³. На переконання вчених, яке ми сприймаємо, для включення так званого загального об'єкта у «вертикальну» класифікацію об'єктів злочину немає підстав – ця класифікація включає лише два види об'єктів: родовий та безпосередній.

Під родовим об'єктом злочину П.С. Матишевський та Є.В. Фесенко розуміють соціальні цінності, на які посягає певна група злочинів. Родовий об'єкт відображає характер суспільної небезпечності певної групи злочинів, внаслідок чого використовується як критерій об'єднання окремих складів злочинів у групи і подальшого розміщення таких груп у Особливій частині КК⁴.

Г.І. Богонюк зазначає, що родовим об'єктом злочинів, що передбачені у Розділі XVIII Особливої частини КК України «Злочини проти правосуддя», є встановлений у суспільстві порядок здійснення правосуддя та порядок забезпечення його реалізації⁵. Утім із системного аналізу змісту статей 371-400 КК України випливає, що далеко не всі заборонні норми, розміщені в Розділі XVIII Особливої частини КК України, посягають на порядок здійснення правосуддя в класичному його розумінні як діяльності, що здійснюється виключно судами. У Розділі XVIII Особливої частини КК України також розміщені норми, які стосуються діяльності органів досудового розслідування, прокуратури, захисників і законних представників, органів, які здійснюють виконання судових рішень, тощо.

О.О. Дудоров, М.І. Омеляненко та В.П. Сабадаш у зв'язку з цим задають резонні питання: чи є правосуддя родовим об'єктом злочинів, описаних нормами Розділу XVIII Особливої частини КК України? І якщо є, то як у цьому випадку усунути невідповідність між назвою вказаного розділу та його змістом і чи варто це робити?⁶

С.В. Хилюк зазначає, що загальний аналіз кримінально-правової літератури дозволяє стверджувати, що в теорії кримінального права існує два основних підходи щодо вирішення поставлених питань⁷.

Представники першого підходу переконані в тому, що в назві Розділу XVIII Особливої частини КК України термін «правосуддя» вживається не в процесуальному («вузькому») розумінні цього слова (як нормальна діяльність КСУ та судів загальної юрисдикції), а в матеріальному («широкому») розумінні цього слова (як діяльність не тільки суду, а і тих органів, які сприяють суду в реалізації завдань і функцій правосуддя).

На думку представників другого підходу, поняття «правосуддя», вжите в назві Розділу XVIII Особливої частини КК України, не може бути одним для законодавства та теорії конституційного процесу, цивільного і кримінального процесу та іншим – для кримінального законодавства, науки кримінального права. У зв'язку з цим науковці вважають, що між назвою Розділу XVIII Особливої частини КК України та його змістом існує суттєва невідповідність, яку слід усунути шляхом внесення змін у кримінальне законодавство⁸.

При цьому, як зазначає В.М. Бурдін, наведену невідповідність можна усунути двома способами: 1) шляхом зміни назви Розділу XVIII Особливої частини КК України для того, щоб він охоплював не тільки злочини проти правосуддя, а й інші, які посягають на пов'язані із правосуддям відносини (у зв'язку із проведенням дізнання, досудового слідства, виконанням та відбуванням покарань); 2) шляхом виключення з Розділу XVIII Особливої частини КК України тих складів злочинів, які безпосередньо не посягають на правосуддя, а також уточнення окремих складів злочинів⁹.

Прихильники першого способу вирішення наведеної невідповідності пропонують наступні назви Розділу XVIII Особливої частини КК України:

1) «Злочини проти правосуддя та порядку діяльності, що сприяє його здійсненню» - С.Є. Дідик вважає, що таке формулювання назви вказаного розділу дасть змогу уникнути суперечностей щодо двозначного розуміння поняття «правосуддя»¹⁰. А.М. Оленьчева пропонує схожу назву та зазначає, що специфічні властивості правосуддя, з одного боку, та своєрідність державної функції з примусового виконання судових актів, з іншого боку, не дозволяють роз-

глядати її об'єкт в якості складової частини видового об'єкту злочинів проти правосуддя. З урахуванням нерозривного зв'язку правосуддя та виконання судових актів А.М. Оленьчева пропонує змінити назву відповідного розділу на «Злочини проти правосуддя та діяльності, що сприяє правосуддю»¹¹.

2) «Злочини проти порядку судочинства та виконання судових рішень» - Л.М. Палюх зазначає, що в назві відповідного розділу кримінального закону видається більш доцільним використання терміна «судочинство»¹².

3) «Злочини у сфері судочинства» - Ю.І. Кулешов вважає, що поняття «судочинство» є більш широким, порівняно з поняттям «правосуддя», і включає в себе як діяльність суду з розгляду і вирішення справ, так і дії інших суб'єктів, які реалізують свої права та обов'язки, вступаючи в процесуальні відносини з судом¹³.

4) «Злочини проти судової влади, процесуальної діяльності органів попереднього розслідування та органів, покликаних виконувати вироки та інші судові акти»¹⁴ - на переконання О.О. Дудорова, М.І. Омеляненка та В.П. Сабадаш така назва є доволі громіздкою¹⁵.

Прихильники другого способу вирішення невідповідності між назвою Розділу XVIII Особливої частини КК України та його змістом пропонують зосередити в розділі про злочини проти правосуддя лише ті норми, що охороняють відносини зі здійснення правосуддя¹⁶.

Окресливши наукову дискусію щодо родового об'єкта злочинів проти правосуддя та проаналізувавши окремі доктринальні положення з досліджуваного питання, ми вважаємо, що назву Розділу XVIII Особливої частини КК України змінювати не варто, оскільки вона є лаконічною і схожу назву підібрати важко.

Систематизувавши наукові точки зору щодо безпосереднього об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 382 КК України, можемо виділити наступні підходи щодо того, що є безпосереднім об'єктом невиконання судового рішення:

- суспільні відносини: суспільні відносини, які забезпечують інтереси правосуддя в частині повного й своєчасного виконання судового рішення¹⁷; суспільні відносини, що виникають у зв'язку з нормативно регламентованим порядком виконання судових актів¹⁸; суспільні відносини, що забезпечують виконання судових рішень¹⁹;

суспільні відносини у сфері правосуддя з приводу забезпечення належного виконання законних вироків, постанов, ухвал чи рішень суду, а також рішень Європейського суду з прав людини²⁰; суспільні відносини у сфері забезпечення безперешкодного виконання вироку суду, рішення суду чи іншого судового акта органами, що сприяють суду у здійсненні правосуддя²¹; суспільні відносини, що забезпечують обов'язковість реалізації вироку суду, рішення суду або іншого судового акта²²; суспільні відносини, що забезпечують обов'язковість виконання судових рішень, які прийняті в порядку конституційного, кримінального, цивільного, адміністративного, господарського судочинства²³; суспільні відносини, що забезпечують встановлений порядок реалізації судових рішень, винесених в порядку конституційного, кримінального, цивільного, господарського та адміністративного судочинства²⁴;

- правовідносини: правовідносини, які складаються в процесі примусового виконання рішень судів у цивільних та господарських справах, постанов судів в адміністративних справах та справах про адміністративні правопорушення, вироків судів у кримінальних справах та ухвал судів у цивільних, господарських, адміністративних і кримінальних справах, які набрали законної сили, і в яких прийнято рішення про необхідність вчинення особою (боржником, засудженим) певних дій або про обов'язок утриматися від будь-яких дій, органами, уповноваженими на виконання зазначених судових актів (Державною виконавчою службою України, іншими органами, уповноваженими на виконання рішень, ухвал, постанов суду, органами і установами виконання покарань)²⁵;

- інтереси: інтереси забезпечення неухильного, точного та своєчасного виконання судових рішень суду як органу правосуддя²⁶; інтереси правосуддя²⁷; інтереси правосуддя в частині забезпечення повного і своєчасного виконання судового рішення²⁸;

- діяльність: нормальну діяльність з виконання судових актів²⁹; нормальну діяльність органів та установ кримінально-виконавчої системи щодо забезпечення виконання вироку, рішення чи іншого судового акту³⁰; діяльність суду по відправленню правосуддя в частині забезпечення повного і своєчасного виконання судових рішень, обов'язковість яких проголошена п. 9 ч. 3 ст. 129 Конституції України³¹; діяльність суду з відправлення правосуддя, що передбачає

точне і своєчасне виконання його приписів, які реалізують цю функцію, кожною особою³²;

- порядок: порядок діяльності суду як органу правосуддя, що передбачає точне і своєчасне виконання його рішень³³; встановлений порядок виконання судового рішення³⁴.

На нашу думку, безпосереднім об'єктом невиконання судового рішення є встановлений порядок виконання судового рішення. Під встановленим порядком виконання судового рішення ми розуміємо регламентовану законом діяльність суб'єктів правовідносин, що виникають у зв'язку з виконанням судового рішення. Вважаємо, що в даному контексті доцільно вживати саме формулювання «суб'єкти правовідносин», як більш широке і таке, що включатиме в себе і органи, уповноважені законом на виконання судових рішень, і органи чи посадових осіб, яких конкретне судове рішення уповноважує на вчинення певних дій чи утримання від їх вчинення, і осіб, які відповідно до закону та змісту судового рішення мають право вимагати вчасного та повного виконання судового рішення. Відмічу, що залежно від виду судочинства та судового рішення, яке підлягає виконанню, теоретично можливі різні варіанти суб'єктного складу таких правовідносин.

1. *Кримінальне право України. Загальна частина: підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; за ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Київ – Харків: Юрінком Інтер – Право, 2001. С. 123.* 2. *Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / Ю.В. Баулін, В.І.Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Харків: Право, 2010. С. 105* 3. *Кримінальне право України. Загал. частина: підруч. для студентів. юрид. вузів і фак. / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.В. Бенківський та ін.; за ред. П.С. Магишевського та ін. Київ: Юрінком Інтер, 1999. С. 129.* 4. Там само. 5. *Богонюк Г.І. Кримінально-правова характеристика невиконання судового рішення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2016. С. 58.* 6. *Дудоров О.О., Омеляненко М.І., Сабадаш В.П. Кримінальна відповідальність за незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації: монографія. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2014. С. 169.* 7. *Хилюк С.В. Розвиток науки кримінального права України після відновлення її державної незалежності (питання Особливої частини): дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2007. С. 170.* 8. *Дудоров О.О., Омеляненко М.І., Сабадаш В.П. Цит. праця. С. 173.* 9. *Бурдін В.М. Окремі проблеми злочинів проти правосуддя за КК України // Життя і право. 2004. № 2. С. 74-77.*

- 10.** Дідик С. Є. Кримінально-правова охорона правосуддя від незаконних діянь судді як спеціального суб'єкта злочину: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2009. С. 77. **11.** Оленьчева А. Н. Неисполнение приговора суда, решения суда или иного судебного акта: уголовно-правовая характеристика и проблемы квалификации: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2011. С. 17. **12.** Палюх Л.М. Деякі питання про об'єкт злочину «невиконання судового рішення» // Держава та регіони: науково-виробничий журнал / Гуманітарний університет «Запорізький інститут державного та муніципального управління». Запоріжжя, 2009. С. 51. **13.** Кулешов Ю.И. Преступления против правосудия: проблемы теории, законотворчества и правоприменения: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Владивосток, 2007. С. 12. **14.** Спектор Л.А. Судебная власть как объект уголовно-правовой охраны: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Ростов-на-Дону, 2011. С. 15-16. **15.** Дудоров О.О., Омельяненко М.І., Сабадаш В.П. Цит. праця. С. 173. **16.** Глистин В.К. Проблема уголовно-правовой охраны общественных отношений. Ленинград: Изд-во Ленинград. ун-та, 1979. С. 108. **17.** Болдарь Г.Є. Кримінальна відповідальність за незаконні дії щодо майна, що підлягає конфіскації за рішенням суду, що набрало законної сили // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2010. № 2. С. 157. **18.** Оленьчева А. Н. Цит. работа. С.17. **19.** Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. Київ: Юрінком Інтер, 2015. С. 929. **20.** Кримінальне право. Особлива частина: підручник / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. Київ «ВД Дакор», 2013. С. 693. **21.** Летьягина Е. А. Уголовная ответственность за неисполнение приговора суда, решения суда или иного судебного акта: автореферат дис. ... кандидата юридических наук: 12.00.08. Красноярск, 2009. С. 16. **22.** Федоров А.В. Понятие и классификация преступлений против правосудия: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Ульяновск, 2004. С. 222. **23.** Палюх Л.М. Цит. праця. С. 54. **24.** Харьковский Д.А. Уголовно-правовая характеристика неисполнения приговора суда, решения суда или иного судебного акта: автореф. дисс. канд. юрид. наук. Ростов-на-Дону, 2007. С. 13. **25.** Луганський В.І. Щодо визначення об'єкта складу злочину, передбаченого статтею 382 КК України // Вісник Запорізького національного університету. 2011. № 4. С. 203. **26.** Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / кол. авторів А.В. Байлов, О.А. Васильєв, О.О. Житний, та ін.; за заг. ред. О.М. Литвинова; наук. ред. серії О.М. Бандурка. Харків: Вид-во ХНУВС, 2011. С. 507. **27.** Кулешов Ю.И. Преступления против правосудия: понятие, система, юридический анализ и проблемы квалификации: учеб. пособие. Хабаровск: Хабар. гос. акад. экономики и права, 2001. С. 132. **28.** Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ: Юридична думка, 2008. С. 1019. **29.** Милоков С.Ф. Преступления против правосудия. Санкт-Петербург, 1999. С. 65. **30.** Постатейный комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации / под ред. А.И. Чучаева. Москва: Изд-во Инфра-М; КОНТРАКТ, 2004. С. 720. **31.** Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. Т. 2 / за заг. ред. П.П. Андрушка,

В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. Київ: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. С. 464. **32.** *Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / відп. ред. С. С. Яценко.* Київ: А.С.К., 2005. С. 748. **33.** *Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / Кузнєцов В. О., Стрельбицький М. П., Гіжевський В. К.* Київ: Істина, 2005. С. 297-298. **34.** *Богонюк Г.І.* Цит. праця. С. 92.

Tertychna Anastasia. Generic and direct objects of the offence under article 382 of the Ukrainian Criminal Code

The main arguments concept «object of the crime - social values» is that it is responding to the Constitution of Ukraine, taking into account the interests of the category of «private» in social life and contains a wide range of social values that infringe criminal acts. These arguments we perceive and consider this the most successful concept for disclosing the specific content of the object of crime under Art. 382 of the Criminal Code of Ukraine.

According to the classifications of «vertical» in the scientific literature distinguish a common, generic and direct object.

G.I. Bohonyuk notes that generic object of offenses provided for in Chapter XVIII of the Criminal Code of Ukraine «Offenses against justice» is set order of justice in society and order to ensure its implementation. But a systematic analysis of the content of articles 371-400 of the Criminal Code Ukraine shows that not all restrictive rules are in Chapter XVIII of the Criminal Code of Ukraine, impinge on the order of justice in its classical sense as an activity undertaken exclusively by the courts. Chapter XVIII of the Criminal Code of Ukraine also posted rules applicable to the pre-trial investigation, prosecutors, advocates and legal representatives of carrying out execution of judgments, etc.

In this context, a reasonable question arised: is there a generic object of justice offenses described rules of Chapter XVIII of the Criminal Code of Ukraine? And if there is, as in this case, eliminate the discrepancy between the specified section title and its content and whether to do it? Overall analysis of criminal law literature suggests that the theory of criminal law there are two main approaches to solving such problems.

Representatives of the first approach is convinced that the title of Chapter XVIII of the Criminal Code Ukraine, the term «justice» is used not in Procedure («narrow») sense (as a normal activity the Constitutional Court and courts of law), but in material («wide») sense (as an activity not only the court but also those bodies which contribute court in implementing the tasks and functions of justice).

In the opinion of the second approach, the concept of «justice», as used in the title of Chapter XVIII of the Criminal Code of Ukraine can not be one law for the constitutional process and theory, civil and criminal process and others - for criminal law, criminal law science. In this regard, scientists believe that between the title of Chapter XVIII of the Criminal Code of Ukraine and its meaning there is a substantial discrepancy to be corrected by amending the criminal law.

In this regard, researchers suggest the following titles Chapter XVIII of the Criminal Code of Ukraine: «Crimes against justice and order activities, contributing to its realization», «Crimes against rules of procedure and enforcement», «Crimes in the sphere of justice», «Crimes against the judiciary, the judicial activity of the preliminary investigation and of the responsibilities sentences and other judicial acts».

Outlining the scientific debate on generic object crimes against justice and analyzing some doctrinal position of the test questions, we believe that the title of Chapter XVIII of the Criminal Code Ukraine should not change because it is concise and hard to pick a similar name.

Systematized scientific opinions on the direct object of the offense under Art. 382 of the Criminal Code of Ukraine, says that doctrinal literature as the direct object of the offense under Art. 382 of the Criminal Code of Ukraine proposes to understand: public relations; relationship; interests; activity; order.

We believe that the direct object of default judgment is set order of judgment by which we understand the regulated activity of legal relations arising in connection with execution the judgment.

Key words: crimes against justice, default of court decision, direct object.